

# IZR. TANÜGYI ÉRTESEITŐ

Felelős szerkesztő: CSAJÁGI BÉLA.

Megjelen minden hó 1-én. — Kiadja az „Orsz. magy. izr. tanító-egyesület. —  
Előfizetési ár: Nem tagok számára egész évre 2 frt. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési péazek és tagsági díjak **Tolnai J. Béla** egyesületi pénztárhoz (VII., Óvoda-utca 5. szám alá) küldendők. — Szerkesztői iroda: VII., Sip-utca 12. sz.

**Tartalom:** Vezércikk: ☺ — Népiskola és élettan: Csillag J. — Tárca. A bajaiak napja: Barna Jónás. — Egyleti élet. A vidéki körökről. A pozsonyi kör megalakulása: Schichtanz Ármin. — Az egyesület bajai körének közgyűlése: Binjámín. — A nyitrai kör közgyűlésének jegyzőkönyve. — Felhívás a magyar zsidó tanítókhoz. — Könyvismertetés. — Nyugtázások. — Vegyesek. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések.

Budapest, 1893. augusztus 1.

A szünidő derekán vagyunk s mikorra Értesítőnk legközelebbi száma napvilágot lát, körülbelül tisztában leszünk azzal, vajjon eredménynyel járt-e egy év küzdelme, vajjon annak a töméntelen cikknek, mely e lapok hasábjain jelent meg, s melynek refrainje csak oda lyukadt ki mindig: „egyesületünket erkölcsi és anyagi virágzásra juttatni“, volt-e foganatja?

Hiába való dolognak tartjuk újra rámutatni azon előnyökre, melyeket egyesületünk pártolásával szerezhethet meg minden egyes zsidó tanító; céltalan szószaporítás volna újra felhozakodni ama, nemes, megszívlelésre méltó intentiókkal, melyeket egyesületünk követ; sérelmesnek tartanók jobbainkra nézve, örökkön örökké buzdító szavakat használni akkor, midőn az egyed jóvoltáról van szó, midőn ezzel együtt az összeségnek erkölcsi súlyát emeljük.

Az „elvben“ való sympathia s támogatás tanító özvegyének és árvájának egy könyűjét sem szárítá fel.

Tényekre van szükség!

Hozzátok fordul esdő szavunk szeretett pályatársak, kik maholnap dönteni fogtok afelett, hogy felekezetünk magyar ifjúsága mely alapon szerezhethet meg a számára szükséges ismereteket. Tisztelet és dicséret körültekintétekért. Műveltségtek és paedagogiai tapintatotok egyenesen feljogosítanak bennetek arra, hogy a kínálkozó eszközökből azokat válaszzátok, miket tapasztalatok árán szerzett belátástok, s tanulmányaitok után támadt önálló véleményetek legczélszerűbbnek ismer el.

Hazánk modern paedagógiájának történetében dicsőségteljes fordulópontot képező olvasókönyveinket ám ne méltassátok figyelemre. Nem fogunk érte neheztelni. Mert szent meggyőződésnek előtt tisztelettel emelünk kalapot.

S keserűség nem fogja gyötreni szíveink, ha eltávoztok azon forrástól, melyből felekezetünk magyar ifjúsága hazafiságot, hitért való szeretetet méríthet. Mert ti más fegyverekkel s más uton haladva, csak megfeleltetek kötelességteknek.

S nem követeljük tőlelek, hogy vakon induljatok azon jeleseink után, kik legjobb tehetségük szerint, — dicsőséget szerezve egyesületünknek, — olyan művet teremtettek, mely e haza paedagogusainak még évszázad multán is útmutatóul fog szolgálni. Nem vagytok tekintélyimádók s nem tartoztok követni mást, mint azt, a mit lelkiismeretetek vall jónak.

Ámde, ha megengedjük ezt, legyen nekünk is jogunk követelni, hogy elhatározástok rugóit ne pillanatnyi anyagi előnyök szabályozzák.

Legyen jogunk követelni, hogy egyesületünk szent csarnokában csak az foglaljon helyet, ki az ethika alapján állva, minden tétével és gondolatával a zsidó tanítóság összeségének erkölcsi reputációján fáradozik.

S legyen jogunk eszébe juttatni mindegyik kartársnak, ki — értjük — azon kellemetlen helyzetbe kerül, hogy küzdelmének megkönnyítése s a közjóért való önzetlensége közt kell választania, hogy jöhetnek a megpróbáltatások nehéz napjai, midőn busásan fizethetjük vissza azon látszólagos veszteséget, melyet egyesületünk iránt való érdeklődése mért reá.

S legyen jogunk elköltözött kartársaink özvegyeit s árváit juttatni eszettekbe, mielőtt döntő szavatok kimondjátok.

Kartársak! bizalommal fordulunk hozzátok s kérve kérünk, hogy elhatározástok előtt egyesületünk céljairól elmélkedni el ne mulasztátok!

Reményeinkben csalatkoznunk nem lehet, mert hisz lehetünk ellentétes véleményen különböző dolgokat illetőleg, de önmagunk boldogulása, hivatásunk magasztos volta közös kötelességeket ró mindnyájunkra.

Kartársak! buzgóságtokra számítunk! Jóakaratu figyelmetekbe ajánljuk elnökségünk felhívását! ○

---

## — T Á R C Z A. —

### A bajaiak napja.

Szép nap volt a bács-bodroghmegyei fiókkör közgyűlésének napja, melyet *megaranyozott* a bajai izr. hitközség előljáróságának és előkelő tagjainak, mint házigazdáknak vendégszeretete és élénk részvéte, *átmelegített* a kör összes jelen volt tagjai kartási összetartozandóságának és szeretetének megnyilvánulása, *megvilágított* az előadók és a tanácskozmányban résztvevők szakértelme.

Én nem félttem a zsidó iskolát! Ha mindenfelé abban a szellemben működnek tanítóink, mint Bács-Bodrog zsidó iskoláiban, akkor nem fognak hitközségeink semmi áldozattól visszariadni, hogy fentartsák és fejleszszék ama *egyetlen intézményt*, mely nélkül magyar Izrael el nem képzelhető — a zsidó iskolát.

\* \* \*

A sok kellemes impresszió hatása alatt még is csak ott kezdem, a mi mindnyájunkra nézve legfontosabb, az iskolánál.

Azaz nem egészen; mert hiszen ha az ember Bajára megy, még ha *lopva* jön is be, mint a hogy én cselekedtem, lehetetlen hogy azonnal meg ne látna még egy gombostűt is — *Scheer Bernát* barátom, mert hiszen ő *zsámbéki*. Ezzel az én régi iskolatársammal, ki vigasztalhatatlan volt, hogy a program egyik pontját: *az ünnepélyes fogadtatást* pocsékká tettem, mentem el *Walderékhez*, a kör elnökénél tisztelegni. Azaz dehogy tisztelegni, vágyva vágytam újból látni az ő szeretetreméltó nejét, gyermekeit, mert hisz engem *Walderhez* egy

## Népiskola és élettan.

Hogy az iskolaszoba négy falán belül, fontos feladatának tudatában, a gyermekekből embereket neveljen a tanító, sokféle ismeretekre van szüksége.

Eltekintve azon számos ismeretektől, melyeket a tanulókkal közölnie kell és eltekintve a lélektani, módszertani és paedagógiai tudományágaktól, melyeknek segítségével egyedül képes az ismeretközlést, a nevelést sikerrel végezni, szükséges még, hogy az emberi test fejlődésének törvényeit, az élettan tudományát is beható tanulmányozás tárgyává tegye, mert a gyermek szellemi fejlődése és munkaképessége igen szoros kapcsolatban áll annak testi fejlődésével.

A modern iskola feladata a nevelés. A nevelés célja pedig az egészséges, nem pedig csupán a tanult ember. Tehát azon iskola teljesíti legjobban feladatát, a mely az évvizsga alkalmával a legtöbb viruló arcú és ép érzékű tanulót bírja bemutatni, kiknél a test fejlődése az ész művelésével karöltve járt és a tanító, ki ily irányban iparkodik nevelni a rá bízott ifju csemetéket, az élettani és az egészségtani ismereteket nem nélkülözheti. De hol szerezzék meg a nevelő ezen ismereteket, mikor a tanítóképzőkben az emberi test fejlődésének törvényei: az anatómia, fiziológia és az egészségtan vagy egyáltalában nem, vagy csak igen felületesen adatnak elő.

Honnan tudja magának megmagyarázni a tanító, hogy a viruló arcú iskolába lépő hat éves gyermek négy évi iskoláztatása alatt miért sápadt el? gerincoszlopa miért ferdült el? a tüzes, ép szemek miért lesznek bágyadtak és válnak rövidlátókká? az azelőtt figyelmes gyermek miért lett szórakozottá? miért gyakoriak nála orrvérzés, fejfájás? miért esik össze a domboru mellkas? miért lankadnak el az izmok, akad fenn a növés és mutatkoznak rajta az idegesség tünetei, stb? És ha e jelenségeknek okát nem fogja fel, hogy képes azokat elhárítani. Nékülözheti-e az élettan elveit, a test fejlődésének törvényeit? Csak az a tanító foghatja fel, mily okszerű kapcsolatban áll az iskola és a tanítás az iskolai betegségekkel, a ki tudja, mi az izmok rendeltetése a test

negyedszázados baráti szeretet fűz, ki ifjúkori emlékeimnek egyik legkedvesebb alakja. Azzá fejlődött, a minek ígérkezett és bárha Baja őt megérdemli, mégis máshol, egészen máshol lett volna az ő helye. Ha hallanátok ékes nyelvét, ha ismernétek költői lelkét, ha megfigyeltétek volna tapintatosságát, büszkék volnátok reá, mint a hogy én büszkélkedem barátságában.

Scheer és Walder barátajm kíséretében mentem az iskolába. De hiszen — mily örömmel írom — Bajának nem is egy, de több zsidó iskolája van, hol a nagytudományú Stekler igazgatót, kedves házigazdámát. egy egész tanítói táborok veszi körül. Komoly, derék férfiak egytől-egyig, *egyefértők*, miglen a nők kedvessége kellemesen tarkítja a jó hatást, mint a kék buzavirág az aranykalászt termő mezőt. Csak az én kedves földim, a kis Klauber Teréz mosolygott mindig, mikor rám nézett, mint — a pipacs. (Bocsánat kedves földim, de a búzaföldön nincsen rózsza.) Még a távollevő Fantusz kisasszony is bemutatta kedvességét, mert némi, de csak igen csekély kárpótlásúl, egy hordó sörrel vigasztalt meg minket elutazásáért.

\*

Két szép épületben van elhelyezve a bajai izr. iskola. Egyikben van az ovoda, az elemi és polgári fiúiskola, miglen a másikban, hol szünetek alatt tágas, faárnyékolt udvaron játszik a gyermekserég, a leányiskola hét osztálya és gyönyörű iskolai imaterme van elhelyezve. Ezen imateremben gyülekeznek szombat d. e. az elemi iskolások, délután pedig a gymn. tanuló ifjuság, hogy lelkülete a hit melegénél nemesbedjék. A leányiskola már jövőre polgári iskolává fog kibővülni. Így gondolom, így ápolja a bajai izr. hitközség legua-

háztartásában, a ki tudja, mily módon alkalmazkodik a szem a szemlélt tárgy távolsága, nagysága és megvilágításához, a ki mérlegelni tudja, hogy a fejlődésben levő gyermeki test mekkora ellenállást tud kifejteni, a ki megítélni képes, hogy melyik gyermek, mely munkával bír megbirkózni, a nélkül, hogy kárt valljon a fejlődés közt levő idegrendszerben, mely ha egyik pontjában megsérül, megakaszthatja az értelmi működést, amint hasznavehetetlenné lesz az elektromos gép, melynek dróthálózata megszakad.

A nevelés egészségtana anatómiai és élettani elveken alapul. Az előírt néhány egészségtani szabály betanulásával a tanuló még nem válik egészségesse akkor, mikor gyenge teste már elsatnyult, mikor fejletlen elméjét a sok magoltatás túlterhelte és így elvont dolgok iránt eltoimpult. A jó tanítónak atyailag kell a rábizott gyermekeket nevelni, azaz szeretettel, de szakértő szemmel azok testi fejlődését ellenőrizni és a bajt tőlük elhárítani, nem kevésbé fontos kötelessége.

Hogy erre képes legyen, szükséges, hogy az egészségtannal sokkal behatóbban foglalkozzék, mint ezt eddig a tanítóképzőben tehette, mert a bajnak utját állani, azt idejekorán felismerni, sokkal fontosabb feladat, mint gondtalanságból eredt mulasztások következményeit utólagosan kiküszöbölni.

A népiskolában pedig sok a helytelen a higiénia szempontjából. Helytelen, hogy a 6 éves gyermeke, tekintet nélkül testi fejlődésére és orvosi vélemény meghallgatása nélkül iskolai kényszermunkára kárhoztatják; tartós, csendes ülésre kényszerítik és így idő előtt elvonják a szabad mozgás nélkülözhetetlen élvezetétől; és helytelen eljárás, hogy a gyermekeket oly értelmi munkára szorítják, melyre a megfelelő fogalmak közlése által, képessé még nem tettük.

A tanítóképző tanárok serény munkásságának alig lehetne szebb sikere, mintha keresztül vinné azt, hogy a tanítójelöltek az élettan törvényeiben nyerjenek intenzívebb oktatást.

Ezt figyelmen kívül hagyni nem lehet, nem szabad. Közoktatásunk főintézőjének intenczióit követik csak, ha az élettan behatóbb tanítását a prae-parandiákba viszik.

Csillag J.

---

gyobb kincsét, így felel meg az előljáróság magasztos hivatásának, melyet páratlan ambícióval, valódi zsidó vallásossággal, a korral haladó magyar zsidó nemes önérzetével teljesít. És midőn e nemes alkotásokat az iskolaszék érdemes elnöke előtt kellőleg méltattam, igaz örömmre szolgált ezen ember-és tanítóbarát azon kinyilatkoztatása, *hogy már a jövő évre a tanító és tanári testület fizetésének felemelésére kerül a sor.*

Ha az iskolaszéki elnök ebbeli fáradozása megvalósul, oly irányban lesz kezdeményező, melyért örök hálánkról biztosítjuk vezető szerepében. Mert a fizetés, uraim, Baján is, Pesten is, mindenhol nem felel meg a mai viszonyoknak, ezen pont vérző sebe a zsidó iskolának.

\* \* \*

Hétfő délelőttje az-előértekezletnek volt szánva, melyen több mint 50 tanító vett részt. Ezen előértekezlet folyó tárgyai közül egyben mindnyájan élénk részt vettünk — *a sörivásban.* Előadója e tárgynak a már említett kedves Fantusz k. a. volt, kinek e helyen adassék meg az örök igazság után szomjuhozók hálás elismerése.

Máskülönben ezen értekezleten az idítványok sorozatát állapították meg. Ezen indítványok el — vagy el nem fogadása körül *különösen* a szabadkai *Szántó* pár kelt hitvesi tornára, melyben az olympusi isteneknek is gaudiumot szerezhettek volna az a gyönyörű látvány, mint kerekedik fölül mindig az asszony. Most már értem, mért hord Minerva *sisakot a fején.*

\* \* \*

## EGYLETI ÉLET.

### A vidéki körökről.

Büszke örömmel kell, hogy töltsék el egyesületünk minden tagjának szívét az alábbi tudósítások, melyek egyesületünk föllendüléséről, tagjaink munkaszeretetéről s azon erkölcsi elismerésről adnak hírt, melylyel lépten nyomon kísérik társadalmunk legkiválóbbjai működésünket.

A vidéki körök nagyszerű hivatását mi sem hirdeti hangosabban, mint a pozsonyi térfoglalás, bajai díszünnepély és nyitrai gyülekezés. Sok hasonló buzgó tagot egyesületünknek, mint aminők az említett körök vezérférfiai, s a magyar zsidó tanítók erkölcsi s anyagi jóléte factum; az indolentiáról s egyenetlenségről szóló hírek a mesék országába valók. Hálás köszönetünk az intézőknek s résztvevőknek, őszinte elismerésünk az áldozatra kész hitközségeknek.

Adja az ég hogy minél többször legyen alkalma tanítónak s iskolafenntartónak a nevelés nagy eszméinek megvalósításán együttesen közreműködni s a félreismerés folytán támadt nézeteltérések a tanügy javára mindinkább kevesbedni fognak.

\* \* \*

### A pozsonymegyei flókkör megalakulása.

Mindenki tapasztalhatta már magánál, hogy némelykor egy észme, egy szép tettről való hír annyira fellelkesíti az embert, hogy a legszebb elhatározások fogamzanak meg benne... idővel azután — mivel a hallott hír, a lelkesítő észme az emlékezetben lassan elmosódik és sehonnán sem lesz újra élesztve — visszaesik a megszokott közönybe és a szép elhatározást tett nem követi. Szépek, nemesek azon czélok, melyeket az orsz. izr. tanítóegyesület maga elé tűzött és olyasva ennek működéséről és az általa már elért eredményekről, hány vidéki tanító határozta már el magában, hogy úgy a közügy,

---

Hétfőn délután tartottuk meg a közgyűlést, mely ünnepies isteni tisztelettel vette kezdetét. A nagytermet Baja izr. hitk. előjárósága, dr. *Bartsch* Samu, áll. képezdei igazgató és az egész tanári kar, *Erdélyi* Gyula főjegyző, a polgármester helyettese, a tanügy barátok és a tanácskozmányra megjelent tanítók teljesen betöltötték.

*Walder* Jakab körelnöki szép megnyitó beszéde után *Bruck* Samu iskolaszéki elnök üdvözölte a tanítókat, mint a hitközség kedvesen látott vendégeit, miglen e sorok írója az anyaegyesület szeretetét, tiszteletét tolmácsolta, jelezve egyszersmind az anyaegyesület törekvéseit.

Az előadók egytől egyig szépen, magvasan kerekítették ki tárgyukat, sőt *Bodrogi* Samu oly alapos dolgot nyújtott, hogy ezt a központ nevében értesítőnk számára elismerő szavaim kíséretében azonnal lefoglaltam. Pollák öcsém munkáját pedig egyenesen magammal hoztam.

*Scheer* gyönyörű szabad előadása az állóírásról, még laikusoknak is lebilincselte figyelmét.

Mint megfigyelő örömmel registrálok azt a maradandó hatást, melyet e kör-ülés a jelenvoltagekre gyakorolt.

\*

„Et fecerunt magnum áldomás.“ Estére fényes banketre gyűlt egybe a társaság, hol gazdag menüt, jó bort, cigány-zenét, mindent a hitközségi pénztár rendelt meg, mi pedig széles jó kedvvel fizettünk. A szásterítékű asztalt dr. *Lemberger* Henrik, polyhistor, 40 év óta iskolaszéki tag, a bajai orvosok nestora, dr. *Ladányi* Mór, városi kórházi főorvos, dr. *Rosenberg* Samu,

valamint a saját jól felfogott érdekében beáll a tanítóegyesület munkásai közé és erejétől kitelhetőleg saját körében az egyesület javára fog munkálkodni! De ez elhatározás is csak elhatározás maradt, mert nem volt, aki az érdeklődést ébren tartsa, nem volt aki tette ösztökélje. Az egyesület működése zajtalan és a minden három évben tartatni szokott közgyűlések, melyeknek többnyire adminisztratív teendői vannak és melyekhez a tagok összességét tekintve, csak kevesen jelenhetnek meg a Budapestre való utazás fáradságos és költséges voltánál fogva, — nem alkalmasak az egyesületen kívül állók figyelmét az egyesület felé irányítani. Hogy Magyarország zsidó tanítóinak összességét az egyesület számára megnyerhessük, arra a legalkalmasabb eszköz a fiókkörök szaporítása; azért örömmel adunk hírt minden újabb kör alakulásáról. Ha egy megye zsidó tanítósa fiókkörre alakul, alig lesz a megye területén zsidó tanító, aki a fiókkör révén az egyesület részére idővel nem lesz megnyerhető. A gyakoribb összejövetelek fel fogják ébreszteni az együvé tartozás tudatát; a tanítók szellemi, erkölcsi és anyagi érdekeinek megbeszélése, a lokális bajok és kívánalmak alapos megvitatása a központi egyesületnek irányt fognak szabni, hogy vállvetett munkával a bajok megszüntetését a nyilvánított óhajok teljesítését lehetővé tegye.

\* \* \*

Megértette ezt Pozsony néhány zsidó tanítója és felhívással fordult a megye tanítóihoz, felszólítván őket a fiókkör alakítására és csakhamar 21 pozsonymegyei tanítótestület tette magáévá az eszmét és július 3-ára határozta az alakuló ülést.

A meghívó két napra szóló programmal kedveskedett a gyűlésre ránduló tanítóknak úgy, hogy már az alakuló üléstől eltekintve is, érdemes volt volna Pozsonyba elmenni. Két napot töltöttem Pozsonyban és bámulva néztem, mire képes *egy* lelkesült önzetlen ember.

Berger Benő a neve azon lelkes pozsonyi kartársunknak, ki a körszervezés nagy munkáját\*) magára vette. Ő pendítette meg az eszmét, megnyerte pozsony

---

\*) Buxbaum Henrik, ugyancsak pozsonyi tanító, nyomdokait követte ki az anyaegyesület megalapításának eszméjét a «Ben Chananjá» ban először megpendítette.

---

dr. *Denneberg* Kálmán, dr. *Bruck* Samu, dr. *Hesser* Gyula, mint előljárók, dr. *Lemberger* Ármin, dr. *Kemény* Zsigmond, kedves iskolatársam és baráti kinek e helyen üdvözlétemet küldöm; dr. *Bérczi* Albin, dr. *Neu* József, *Reich* Bernát, a Gyula és Salamon, ugyanegy nemzetségből, *Schön* Antal, *Reiner* Sándor, *Stern* Vilmos, *Szűcs* Ödön, *Schön* M. B., *Fried* Samu, a nők egész koszorúja vette körül. Természetes, hogy áldomást áldomás követett (jobb szó, mint a csunya pohárköszöntő), melyek közül a két *Lemberger* dr. és *Ladányi* főorvos beszéde remekszámba ment.

\* \* \*

De ime mit halok. *Scheer* Bernát beszél. Áldomása nem plágium, mert nekem előre bejelentette. Elczitálta az értesítő mult számában általam a hitközségekről megírt cikkemet szóról-szóra. Erre is csak *zsámbéki* ember képes.

\* \* \*

Bizony nem adom lányát az apjáért. Ez aztán isteni leány — anyja lánya. *Berta* nagysám írónő, közel áll tehát a cigányhoz. Tányért ragad és néhány szempillanat alatt 30 frtot gyűjt árvaalapunk számára.

Vajha mindenfelé és minden pontjában úgy hatott volna multkori cikkem, mint itt *Baján* apánál és lányánál.

\* \* \*

Következett ez után, a' mi mindenütt következik. Zene és táncz, éjfél utánig, csak néhány elmélázó pedagógus üritette a palaczkokat, a szegedi *Deutsch* komám gyönyörű énekébe bele-bele kurjantva: Sohasem halunk meg!

*Barna Jónás.*

kollégáit és ezekkel egyetemben látott hozzá, hogy az eszme testet öltön. Ő egyedül intézte el a megalakulást szükségképen megelőző temérdek levelezést és midőn a gyűlés programja már meg volt állapítva és „felderült a dicső nap hajnala“, bár a munkafelosztás elvének hódolva, a munkát — a házigazda tisztét — löbbi kartársaival megosztotta, mégis mindenütt ott volt és többnyire csak másod- vagy harmadmagával, hogy a vendégek testi és szellemi szükségleteiről gondoskodják. Szegény barátunk! hétfőn délután már betegje lett fátalmainak.

Vasárnap volt a fogadtatás és elszállásolás napja. Reggeltől estig minden egyes érkező hajóhoz és vasuti vonathoz az egymástól oly távol fekvő állomásokhoz kifutkosni! Nem csodálom, hogy a többi pozsonyi kartársak ezt nem tették utána. Milyen aggódó arczczal leste, a vonaton, hogyan tartotta számon, vajjon mind megjöttek-e, a kiket várt. — Vasárnap alig lehetett vele beszélni, olyan izgatott volt, féltette az alakuló ülés sikerét: nem jöttek *mind*, a kiknek számítása szerint el kellett volna jönni. Csak a mikor este ismerkedési estélyre jöttünk össze és a jámbor vendéglős alapos asztronómiai tanulmányok után (miután azt a bizonyos három csillagot az égen felfedezte) volt csak rábirható egy pohár hűsítő kiszolgáltatására, — jutott eszünkbe, hogy a távolmaradt kartársak a *שבעה עשר בתמוז*-t valószínűleg családuuk körében akarták eltölteni és bőjtjüket nem voltak hajlandók egy utazás fátalmai által szigorítani. Ezen feltevésünk helyesnek bizonyult, mert a renitenseknek hitt kartársak másnap reggel csakugyan megérkeztek.

Még egy másik család is érte Berger barátunkat. Az anyaegyesület képviselőjének ünnepélyes fogadtatást tervezett a délutáni vonathoz és  $\frac{3}{4}$  12-kor már jelentkeztem nála. Nem akarta felfogni, hogyan kerülhettem fogadtatás nélkül a városba, meg is haragudott érte, de olyan sok dolga volt, hogy nem volt ideje haragtartásra. Én is jóvá tettem hibámat és a délutáni vonathoz én is kimentem magamat fogadni.

*Este ismerkedési estély.*

Megismerkedtünk egymással, pohárköszöntő pohárköszöntőt ért, megismerkedtünk a pozsonyi kóser borral, a pozsonyi legkóserebb konyhával és a legvidámabb hangulatban mikor a „tegnap“ még „ma“ volt, kerestük fel szállásmesterünk (ki volna az más, mint Berger?) által kijelölt nyugvóhelyünket.

Hétfőn, 3-án, gyülekeztünk a kereskedelmi kör nagytermében, hogy ott az alakuló ülést megtartsuk.

Berger Benő foglalta el az elnöki széket és az előkészítő bizottság nevében üdvözölte az egybegyülteket. Beszélt, a mint csak egy hivatása magaslatán álló jó zsidó tanító beszélhet. Kár, hogy e lapok szűk tere nem engedi meg, hogy az egész beszédet szóról-szóra közöljem. Magvas, talpraesett és tapintatos beszéd ez elejétől végig.

Bevezetésül az összetartásról, a tanítói közszellemről szólt, melynek folyamánya volt az orsz. izr. tanítóegyesület megalakulása. Ismerteti az egyesületet, működését és az általa már elért eredményeket. Szól azon eszközökről, melyekkel az anyaegyesület jövedelmeit szaporítani és így a tanítóknak hatalmas önszegélyző tőkét biztosítani lehetne.

*„Egyleti könyvvállalatunk nem csekély bevételi forrásunk ma is, midőn a tanítók alig  $\frac{1}{4}$  része vezette be azokat iskoláikba: mennyire kedvezőbb mérleget mutathatna fel egyletünk, ha minden egyes magyar zsidó tanító használná azokat! Az egyesület kiadványainak terjesztése és a zsidó iskolákban való meghonosítása volna tehát egyik feladata ma alapítandó egyletünknek.“*

Azután áttér az árvaalpra. Miután az egyesület törekvéseit az árvaügyben vázolta, azt mondja: „Ezen alapot folyvást növesztetni kell. Minden községben akad évenként egy-egy alkalom, midőn a jótékonyság emez oltárán áldozhatunk: ne ijedjünk meg az oltáron szállongó füsttől: ez ha néha kissé kellemetlen is, de semmiesetre sem fojtó.“

A hitoktatás, a héber tantárgyak egyöntetű tanításának szükségességére mutat rá, azután szól pozsonymegye specziális tanügyi viszonyairól, a német nyelv tanításáról . . . s. i. t.

„Ránk tanítókra — úgymond — háramlik a kötelesség, hogy mindezen igényeknek lehetőleg egyöntetűleg megfeleljünk. Már pedig ezen *egy* tanító nem segíthet; ez olyan munka, melyben sok szakember egyértelmű megállapodására van szükség. Ezek után mindenki be fogja látni, hogy multhatatlanul szükséges, hogy egy vidék, vagy megye tanítósa gyakran érintkezzék. *De ezen érintkezésnek első sorban az iskola emelésének és az oktatás megjavításának szolgálatába kell szegődni és csak másodsorban az egyéni érdekek kielégítésének.* Hitközségeink csakhamar be fogják látni becsületes törekvéseinket és bizton számíthatunk azoknak hathatós támogatására is.“

A sűrűen helyesléssel kísért beszédnek hadd álljon itt még a vége!

„Reméljük, hogy ezen egyleti kör nem a nyomorúsággal és lealáztatással fog viaskodni, hanem a nemzeti és felekezeti ideálokért fog síkra szállni. Harczolni fog az egész nemzettel és a zsidó felekezettel együtt, azokat támogatva és azoktól gyámolítva, míg az új honfoglalást, a melyre a költő szava serkentett bennünket, kartársainkkal együtt be nem fejeztük. Legyen az első ezredév határán létesített egyesületünk örök időkre szóló emléke annak, hogy a magyar zsidó tanítósa is hivatása magaslatára emelkedett és jelentse egy új aera kezdetét, melyben a nemzet és a felekezet érdeme szerint méltányolja a tanítósa szolgálatait.“

Az éljenzés csillapultával felkérte Buxbaum Henrik nyug. tanítót, hogy mint korelnök, vegye át az ülés vezetését. Buxbaum remek héber beszédben felelt e felszólításra és igyekezett ezen megtiszteltetést magáról elhárítani, de miután Kanizsai Mór czifferi tanító ifjú hévvel elmondott, lendületes beszédben a jelenlevők nevében újra felkérte őt az elnöki szék elfogadására, végre engedett.

Az ügyrend megállapítása után, mely a pestvidéki kör ügyrendjének alapján tárgyalatott, a tisztikar választása következett. Miután Berger Benő kijelentette, hogy ő az elnöki tisztséget semmi szín alatt sem hajlandó elfogadni, *Koralek* Emil szeredi tanító lett elnökké megválasztva. A kör helyettes elnöke *Neuberger* Lipót nagyszombati, jegyzője pedig *Waldmann* Dezső galanthai tanító lett. Ezek mellé Berger Benő pozsonyi, Bonyhádi Miki szempczi és Menczer Ignác hidaskürthi tanítók választottak, mint a kör intéző bizottsága, mely az elnökséggel egyetemben fogja a kör ügyeit intézni.

A választás közben megjelent Róth József Pozsonymegye kir. tanfelügyelője, a tanítóegyesület tiszteletbeli tagja, ki meleg szavakban üdvözölte az egybegyülteket: rámutatott azon feladatokra, melyek a zsidó tanítókra, mint a közművelődés és felvilágosítás terjesztőire és mint *zsidó* tanítókra várnak. Örömeinek ad kifejezést a fölött, hogy az összetartás ily szép tanujelét látja. Aldást és sikert kíván az új körnek és biztosítja a tanítókat, hogy szép munkájukban mindig tőle telhetőleg támogatni fogja őket. Ismeri az anyaegyesületet, sok szépet, üdvöset teremtett az már; reméli, hogy az új kör működése üdvös és eredményes lesz.

Sajnálom, hogy ezt a beszédet is nem szószerint idézhetem. Az elismerés és buzdítás oly szép szavai voltak ezek (és Róth tanfelügyelő a zsidó tanítóknak nem csak szépen *beszél*, hanem velük — a mint sok oldalról hallottam — szépen is *cselekszik*.) hogy méltán érdemesek a megörökítésre. A szép beszéd benyomása alatt e sorok írója üdvözölte a tanfelügyelőt, megköszönvén buzdító és elismerő szavait. Budapestre való visszatértem után hallottam, hogy Róth tanfelügyelő nem most először adta jelét az egyesület iránti érdeklődésének. Ő volt az, ki az egyesületben a tankönyvek kiadásának eszméjét felvetette.

Ezután az anyaegyesület nevében alulirott üdvözölte a megalakult kört és vázolta az egyesület törekvéseit.

Az idő hamar múlt és Koralek felolvasására már nem kerülhetett a sor. Még csak az a vígasza sem maradt Koralek barátunknak, hogy felolvasását pohárköszöntő alakjában mondja el, mert bizony pozsonyi kollégáink nem engedték meg a másodszori közös étkezést, hanem kiki fogott néhány vendéget, hogy saját asztalánál, családjá körében gyakorolja az igazi magyar vendégszeretetet. A gyűlés alkalmával a következők jelentkeztek az anyaegyesület kebelébe való felvételre: Oesterreicher Miksa, polg. isk. igazgató Pozsony, Jelinek József, polg. isk. tanár Pozsony, Feuer Béla Pozsony, Stern Mihály, tanító Pozsony, Lichtenstein Fülöp és Groszmann Adolf tanítók N.-Szombaton, Waldmann Dezső, tanító Galanthán, Krausz Simon, tanító Modor, Wiszter Lipót tanító Alistál, Köhn Dávid, tanító Nádszegen, összesen tizen.

\* \* \*

Hogy mily derék és időszerű cselekedet volt a pozsonymegyei kör megalakítása, legjobban mutatja az a körülmény, hogy Pozsony városában még oly kevéssé érdeklődik a közönség a tanítók ügyei iránt, hogy a körülésen egyetlenegy hitközségi tag, vagy érdeklődő sem volt jelen. Rosenberg Nándor somorjai tanító e miatt kérdést is intézett az ülésen az előkészítő bizottsághoz, azon feltevésből indulván ki, hogy talán elfelejtették őket meghívni. De bizony meghívták mindannyit, akit ilyenkor meghívni szokás és hiába igyekezett Berger őket kimenteni, látszott rajta, hogy ő maga sem fogadja el a mentséget.

A hitközségi előjáróságok és a szülők közönyének megszüntetése egyik legszebb feladata a vidéki köröknek.

E helyről újra üdvözlöm a pozsonymegyei kört és a pozsonyi kartársakat. Jövő évre — ha Isten úgy akarja — találkozunk Nagyszombaton.

*Schichtancz Ármin.*

\* \* \*

### A „Bács-bodrogmegyei fiókkör“ közgyűlése.

Egyesületünk „Bács-bodrogmegyei fiókköre“ f. hó 3-án tartotta rendes évi közgyűlését, mely ezuttal Baján folyt le.

Ez ülés oly lélekemelő, oly magasztos volt, hogy a Tekintetes Szerkesztőség engedelmével bővebben akarok annak lefolyásáról megemlékezni. Célom ezzel példát mutatni arra, miként viselkedik az oly hitközség a tanítósággal szemben, mely az ifjuság nevelését tartja legfontosabb teendőjének és példát mutatni arra, mely buzgalom uralkodik megyénk tanítóságában az anyaegyesület és a magyar zsidó tanügy iránt.

Mert nem csekély dolog az, hogy a megyében működő tanítóság két harmada megjelent e napon Baján tanulni és tanítani; felbuzdulni és buzditani. Nem csekély dolog, hogy más megyékből is érkeztek tanítók, hogy megmutassák meleg érdeklődésüket az anyaegyesület iránt.

Mi meg vagyunk győződve, hogy megyénk tanítóságára az anyaegyesület bizton és mindenkor számíthat. Vajha ugyanezt jelenthetné központi választmányunk, hazánk zsidó tanítóinak ama százairól, kik még mindig „Michucz lamachané“ táboroznak, nem fogván fel érdeköket, melyekkel a közjónak is használnak.

A vendégek zöme másodikán délelőtt érkezett meg, mintegy 50 személy, kiket elszállásoltunk, úgy hogy a hölgyeket a rendelkezésre álló és a hitk. tagjaitól följánlott fogatakon vittük a városba.

Az összes tanítók azon családok vendégei voltak harmadfél napon át, kiknél laktak, sőt a közvacsorán dr. Bruck Samu, Schön Antal, Reiner Sándor a szivarokról is gondoskodtak.

Hétfőn 3-án délelőtt előértekezlet volt, melyen végig tárgyaltuk az indítványokat s hitelesítettük a jegyzőkönyvet.

Az indítványok közül főlemlítem a következőket:

1. A kör jegyzőjének bold. Gerlóczy Gyulának elhalálása fölött a kör részvétét fejezi ki és erről az özvegyet, valamint hitközségünk előljáróságát is értesíti.

2. Jókai Mór koszorus regényírónk jubileumát ünnepelje meg minden zsidó iskola. Ennek kivételével a központi választmány bizatik meg.

A tulajdonképeni közgyűlés fél 3 órakor kezdődött a templomunkban tartott istentisztelet után.

A gyűlést Walder Jakab a következő beszéddel nyitotta meg:

**Kedves Kartársak!**

Őszinte örömmel üdvözlöm Önöket, a népnevelés harcosait, a fölvilágosodás úttörőit, kik oly tekintélyes számban jelentek itt meg; kik miután egy éven át magasztos, de nehéz, a lélek és test minden erejét igénylő hivatásukban buzgólkodtak, időt, fáradságot nem kimélve, követték a hívó szót, mely új munkára buzdít. A zsidó tanítóság hivatása iránt táplált szeretetének, kipróbált hazafias érzelmeinek, az emberiség magasabb, eszményi javai iránt való lelkesedésének tanubizonyossága gyanánt tekintem, ezen tömeges megjelenésöket, egyszersmind egyesületünk felvirágzásának biztos zálogául, melynek ily pártolás, ily lelkesedés mellett fel kell virágoznia. Eme lelkesedés és buzgólkodás annál lélekemelőbb, mivel tiszta forrásból fakad, mivel az önzés salakjától teljesen ment. Mi tudjuk, hogy azon csemete, melyet mi plántáltunk, s melyet annyi szeretettel s odaadással gondozunk, ápolunk, öntözünk, nem nekünk, hanem egy későbbi, boldogabb nemzedéknek termi meg gyümölcsseit. Mi tudjuk, hogy küzdelmeink bére gyakran félreismerés; de azért nem lankadunk, nem ingadozunk, mert tudjuk azt is, hogy magasztos a cél, biztos a siker.

Munkára fel, kedves kartársak! Ne bénítsa meg munkálkodásainkat se balsiker, se fitymáló kicsinylés. Aki céltudatosan, a lelkesedés tüzevel szívében halad előre kiszabott útján, annak a biztos siker int, attól az Istem sem vonja meg áldását.

Beszédét órlási éljenzés követte. Utána dr. Bruck Samu isk. sz. elnök az előljáróság és az iskolaszék nevében köszönetet mond a tagok megjelenéséért. Nem sorolja fel az egylet előnyeit, mert mindenki ismeri annak buzgó tevékenységét a nevelés és hitélet szolgálatában. Élteti az egyletet és annak tagjait. Könnyű elképzelni ama hatást, melyet a rövid, de lendületes beszéd felköltött.

Barna Jónás a központ képviselőjében szólalt föl ezután és körülbelül ezeket mondta: „Fogadják a központi választmány szeretetét és tiszteletét. Szeretetét, mert fiúi ragaszkodással viseltetnek az anyaegylethez és mert fiúi engedelmességgel követik az egyletet a nagy cél felé. Tiszteletet érdemelnek buzgó törekvésükért, melylyel az egylet szellemi és anyagi erejét öregbitik.

Egyesületünk 25 éves működése alatt létrehozta a tanítók véglegesítését, kiadta az eddig legjobbnak ismert tankönyvek egész sorozatát, fiókköröket alakított, hogy hazánk zsidó tanítóit szervezze; a felekezeti tanügy érdekében megkezdte az árvaalpra való gyűjtéseket.

Ez a múlt. A jövő teendője az összes magyar zsidó tanítókat összehozni az egylet kebelébe, hogy az egész magyar zsidó tanítóság egy legyen, egy cél kövessen, a zsidóságnak mint vallásnak és hazafiságnak terjesztését.

Azért is legyenek azon, hogy könyveink terjedjenek, az árva-alap gyarapodjék és hitközségeink csatlakozzanak egyesületünkhöz.

Ismételve üdvözli a közgyűlést az anyaegylet nevében. E beszédet élénk

tapssal jutalmazta a hallgatóság. Walder Jakab körelnök megköszönte dr. Bruck Samu és Barna Jónás szivességét, melylyel körünkben megjelentek és felhívta Rosenfeld Henrik bajai hitoktatót előadása megtartására. Gyönyörű magvas értekezés volt ez hitoktatásunk mizériáiról, melyben helyesen mutatta ki ama hátrányt, hogy nincs egységes hittani tantervünk.

Utána Szántó Edéné úrhölgy Szabadkáról tartott mintatanítást. „A teve” című olvasmányt tárgyalta a IV. oszt. olvasókönyv alapján. Előadását, melyet nagy figyelemmel hallgattak végig, megtapsolták.

A napirenden ezután Bodrogi Ignác mélykúti tanító előadása volt a fegyelemről. Nem szükséges ezt méltatni, hisz nemsokára megjelenik e lapokban, hova a körelnökség közgyűlési határozatból felküldi közlés végett. Pollak Manó bajai tanító olvasott föl ezután e címen: „Mit tanítsunk:”

Előadása tetszett. Végül Scheer Bernát Bajoról olvasott az álló írásról, practice is megmutatván a módot, hogyan kell eljárni ez írásmód tanításánál. Felolvasását élénken megélték.

A tisztujtásnál egyhangulag megválasztották Walder Jakabot körelnöknek, Pollak Manót körjegyzőnek. Miután még köszönetet mondtak a hitközségnek, Berger főkántornak, az énekkarnak és Walder Jakabnak, a közgyűlés véget ért.

Vendégeink egy generozus hitközség százféle figyelmességének bámulásától eltelve hagyták el Baját, hitközségünk pedig örömteljes büszkeséggel gondol vissza ama napokra, melyekben a tanítókat vendégelte meg jó szívvel, magyaros vendéglátással.

Hála és köszönet érte.

Baja, 1893. július hó.

*Binjámín.*

\* \* \*

### A nyitrai kör közgyűlésének jegyzőkönyve.

Felvételett az orsz. magy. izr. tanítóegyesület *nyitramegyei körének* 1893. évi július hó 4-én *Nyitrán* tartott évi rendes közgyűlésén.

Elnök: *Fischer* Ignác, jegyző: *Erdélyi* Lipót.

Napirend: Megnyitó. Jegyzőkönyvhitelesítés. Vallástanítás a „szemlélszálakról”, tanított *Fischer* Ignác. Tanügyi értekezés *Deutsch* Imrétől. Évi jelentés és ezzel kapcsolatban egyleti életünk jövőjére vonatkozó javaslatnak előterjesztése és okadatolása *Erdélyi* Lipóttól. Indítványok.

Jelen voltak: *Botthorn* Vilmos a nyitrai izr. hitközség képviselőjében, *Apfel* Albert, *Guttman* Ábrahám, *Wallach* Miksa és *Weisz* Miksa Galgóczi; *Löwinger* Mór Nagy-Apony, *Goldstein* Simon Nagy-Rippény, *Offenberger* Salamon Mocsonok, *Fleischmann* Ignác Vicsap-Apáthi, *Borsodi* Miksa és *Deutseh* Imre Ürmény, *Sproncz* Adolf Pereszlény, *Weisz* Mark Nemes-Kürth, *Träubl* Mark Verbó, *Klein* Mór Radosna, *Heller* A. Lipót Czabaj, *König* Izidor, *Ausch* Berta k. a., *Fischer* Ignác, *Löwinger* Károly és *Erdélyi* Lipót Nyjtráról.

Elnöklő *Fischer* Ignác üdvözi a megjelent tagtársakat, kiket a közjó iránti meleg érdeklődés buzdít a közgyűléseken való megjelenésre. Kegyeletes megemlékezéssel szól a boldogult egyesületi elnökről. Felsorolja azon érdemeiket, melyeket b. e. *Szántó* Eleázár az izr. tanítók közügyének szolgálatában szerzett és áldja a megdicsőült emlékét. Kartársi szeretettel emlékezik meg *Schwarcz* Ignácziól, a körnek volt elnökéről, a ki erősen megrogált egészségének helyreállítása végett fürdőhelyen időz, Morvaországban. Párhuzamot von az általános megyei és az izr. tanítótestület feladatai között és konstatálja, hogy a kör tagjai csak helyesen fogják fel mindkét testületnek a célját, ha egyiknek sem szünnék meg buzgó tagjai lenni. Miután még a hitközség képviselőjének megjelenéséért köszönetet mond, a közgyűlést megnyitja.

*Botthorn* Vilmos úr, a nyitrai izr. hitközség választmányának tagja és

iskolaszéki alelnök melegen üdvözli az egybegyűlt tanítókat és örömének ad kifejezést, hogy Nyitrát választották gyülekezési helyül.

A közgyűlés ezen kijelentést örvendetes tudomásul veszi.

*Erdélyi* jegyző felolvassa az egyesületi elnökség üdvözlő táviratát, melyben közgyűlésünkre Isten áldását kéri. (Lelkesült éljenzés.)

Örvendetes tudomásul szolgál.

Elnök felszólítja a jegyzőt, hogy olvassa fel a vágsellyei közgyűlésről szóló jegyzőkönyvet.

Felolvastatik és módosítás nélkül elfogadtatik. Elnök felkéri *Weisz* Miksa és *Borsodi* Miksa tagtársakat a jegyzőkönyv hitelesítésére. *Deutsch* Imre felolvassa munkálatát a magyar tanügy haladásáról a 18-ik században. A különböző kútforrások felhasználásával készített értekezést a közgyűlés figyelemmel hallgatja.

Elnök konstatálja, hogy a munkálat tartalmánál fogva nem alkalmas eszmecserére, de felolvasónak szorgalmas munkájáért jegyzőkönyvi köszönetet indítványoz.

Egyhangúlag megszavaztatik.

*Erdélyi* jegyző felkéri a közgyűlést, hogy tekintettel arra, miszerint előterjesztése nagy fontosságú ügy az egyesületre, valamint egyes tagtársakra nézve; tekintettel továbbá arra, hogy az előterjesztésnek csaknem minden pontja a megvitatás tárgyát kell, hogy képezze: mondja ki a közgyűlés, hogy a napirendnek „vallástanítás“ című pontját csak ezen jelentés után tárgyalja.

Az indítvány indokainál fogva egyhangúlag elfogadtatott.

*Erdélyi* Lipót köri jegyző jelentést tesz a lefolyt év eseményeiről. Megemlíti, hogy a tagtársak a vágsellyei közgyűlés után tömegesen lerándultak Budapestre, hogy ott az elnökválasztó közgyűlésen résztvegyenek. Örömmel jelenti, hogy a vidéki tagtársak közbenjárásának sikerült a fővárosi tagok között dúló pártoskodást megszüntetni és a mindnyájunk javát elősegítő békét helyreállítani. Szintügy sikerült egyhangú választással az egyesületnek érdemekben dús elnökét, *Szántó* Eleázárt, kit Isten nyugosztaljon, elnöki tisztségébe újból visszahelyezni. Jelenti továbbá, hogy a körre nézve is örvendetes lehet — bár szerénytelennek tűnhetik fel előadó, — hogy e vidéknek tanítója, előadó személyében nyerte el egyhangúlag a „*Szántó-díjat*“, melyet az egyesületi érdekeknek hirlapi munkálkodással való elősegítése által érdemelt ki. Tankönyveinknek bevezetés végett való ajánlását, valamint a taggyűjtést mindenkor szorgos feladatunknak tekintjük és erre nézve a javaslatban konkrét indítványt fog előterjeszteni. Segélyezések iránti kérvények érkeztek az elnökséghez, melyeket legjobb tudomásunk szerinti véleményünkkel ellátva terjesztettünk fel a központba, hol ezek pontosan elintéztettek.

Az egyesületet ért nagy veszteség alkalmából, b. e. *Szántó* elnökünk halálakor a köri elnökség táviratilag tejezte ki őszinte részvétét. Midőn még kegyeletesen emlékszik meg az év folyamán elhunyt tagtársokról: *Blitz* Samu és *Amsch* Adolf buzgó tanítókról, áttér javaslatának előterjesztésére. Az egyes pontoknak részletesebb okadatolásától eltekintve, a javaslat a következőket tartalmazta:

1. Minden tagtársnak erkölcsi kötelessége, hogy hitközségének előljáróságát, az iskolaszéket és kiválóbb hitrokonait egyesületünk támogatására pártoló tagnak megnyerje. E célból a köri elnökség nyomtatványokkal fog a tagtársaknak szolgálni, melyekben az egyesület célja, ténykedése és kilátásai ecsetelve vannak és melyekben előljáróságok és egyesek felkéretnek hogy ezen nemzeti és felekezeti tekintetben kiváló egyesületet anyagilag támogassák.

Előadó azon édes reménynyel kecsegteti magát, hogy minden zsidó tanítónak van hitközségében annyi befolyása, hogy sikerülend rövid idő alatt egyesületünk pártoló tagjainak számát megnégyszerezni.

2. Mint könyvkiadó vállalat az egyesület nem aknázza ki kellőleg azon teret, melyet sikerült elfoglalnia. Így — előadó meg van arról győződve, hogy — egy szakszerűen megírt népiskolai zsidó vallástan és szertartástan még imakönyvnél is gyümölcsözőbb befektetés volna. De iparkodnunk is kell, ilyet egyletünktől kapni, nehogy más kiadó megelőzzön bennünket.

E pontot nevelés- és oktatástani szempontból alapos fejtegetés tárgyává tette előadó.

3. A legtöbb és legnépesebb zsidó iskola a nemzetiségi vidékeken van és ezen helyeken arra kell a tanítónak törekednie, hogy a tanítás tárgyát menél többoldalúlag szemléltesse. Az idegen ajkú népiskolában — előadó tapasztalata szerint — a bibliai történeti olvasmányok nagyon alkalmasak arra, hogy a tanulók összefüggő kis elbeszéléseket képesek legyenek önállóan előadni. Mennyivel könnyebb volna azonban ezen iskolákban a tanítónak a feladata, ha az olvasmányok anyagát képező elbeszélések a hagyományok és a szépművészeti feltételek tekintetében kifogástalan szemléleti képeken bemutathatók volnának.

Arról kellene gondoskodnia egyesületünknek, hogy úgy, mint az értelemgyakorlatokhoz az állam, a vallásoktatáshoz mi adjunk ki szemléltető képeket és egy — a mi olvasókönyvünkhöz alkalmas térképet a Szentföldről.

4. Könyvkiadó vállalatunk sokkal gyümölcsözőbb volna, ha egyesületünk nem adná kiadványainkat bizományba. Semmit sem kell attól tartanunk, hogy a fogyasztás kisebb lenne, mert a hazai zsidó tanítóóság csak nem fog saját érdekei ellenében is más könyveket használni, még ha egyes kiadók hébe-korba le is akarnának egyeseket kenyerezni.

Itt előadó felemlíti, hogy egyes tanítóknak is szolgálatot tenne az egyesület az által, ha saját kezelésébe venné a könyveladást, még pedig az által, hogy így egyes iskolák vagy készpénzen, vagy az előjáróságok jótállása mellett az egyesülettől vennék a könyvet és így a haszon, mely most teljesen a bizományosé, legalább jórészben a tanítóké lenne; a mi a tanító jelenlegi anyagi helyzete mellett mindenestre tekintetbe veendő.

5. Meg kell keresnünk a központot, hogy találjon arra módot, miszerint az iskolafentartó községek a tanítóknak természetben lakást, vagy megfelelő lakbér-illetményt adjanak. E pontot is behatóan tárgyalja előadó és különböző módokat megemlítvén, azt a kérdést veti fel:

„Ha a hitközség a jobb javadalmazású rabbinak, kántornak, met-szőnek, jegyzőnek, sőt még a hitközségi szolgának is ad tisztességes lakást: vajjon miért tekinti éppen édes gyermekeinek tanítóját a hitközség mostoha gyermekének?”

6. A zsidó tanítóképzés terén nagyon szükséges már az az ujtás, hogy olyan tanítók kerüljenek ki az országos képzőből, a kik kisebb községekben a jegyzői, esetleg kánfiori, de különösen a rabbihelyettesi állást is betölthetik. Mai nap a kis községek 2—3 alkalmazottat fizetnek szegényesen, pedig ha kellően képesített egyént alkalmazhatnának: ennek az egynek legalább nem kellene családotul koplalnia. Vegye az országos egyesület ezt a kérdést fontolóra, talán szünidei kurzusok által lehetne bizonyos tekintetben célzott érni.

7. Attól, hogy a központban a munkafelosztás elvének hódolnak, előadó az egyesületre nézve nagy előnyöket remél, csak még a kör elnökségeknél tekinteten kívül hagyását kifogásolja, mert ezek legjobban be vannak avatva a tagtársak minden irányu óhajaikba. A kör elnökségekkel való bensőbb érintkezés minden tekintetben előnyére válnék ügyünknek.

Ezen előterjesztés terjedelmes okadatolásával a közgyűlés által elismé-  
rőleg fogadtatott és annak minden egyes pontja megvitattatott. Elnök az egész előterjesztést elfogadja és ajánlja, hogy pártolólágg terjeszsze fel azt a közgyűlés a központba. A könyvvállalatra vonatkozó pontot — miután szerződése van az egyesületnek — időelőttinek tartja.

*Weisz* Miksa igazgató Galgóczi-ról a tanítónak rabbi-helyettesé való kiképzését nem pártolja, mert azt hiszi, e tekintetben nem lesznek a községek bizalommal a tanító iránt. Azonban a mi a könyvvállalatra vonatkozó pontot illeti, azt már az ezután kiadandó könyvekre most is czélszerűnek tartja elfogadni és később valamennyire kiterjesztendőnek véli.

*Deutsch* Imre Ürményből szintén elfogadja az egész előterjesztést, csakis a tanítónak különféle tisztségekre való képesítése iránt vannak aggályai.

*Offenberger* Salamon Mocsonokról, valamint *Klein* Mór Radosnáról szintén elfogadják a javaslatot teljességében és a könyvekre nézve kifogásolják a különféle kiadásokat. Legalább ugyanazon iskolába ne küldene a bizományos kétféle kiadást.

*Borsodi* Miksa osztozik *Weisz* nézetében és helyesli az előterjesztést.

*Erdélyi Lipót* előadó válaszol minden egyes felszólalónak és különösen figyelmébe ajánlja a közgyűlésnek a hittani tankönyv iránt tett előterjesztését; végül azt a kérdést veti fel:

„Hajlandó-e a közgyűlés ezt az előterjesztést, mint a nyitramegyei körét a központba felterjeszteni?”

Az egész előterjesztés elfogadtatott és a kör javaslata gyanánt felterjesztetni határozottatott.

Elnök felkéri *Weisz Miksa* tagtársat, hogy foglalja el az elnöki széket, míg ő vallástani tanítását megtartja.

*Fischer* elnök a népiskola IV. osztályában előbb bemutatja, hogy milyen eredményt tudott elérni a mi nem magyar ajkú tanítványainkkal a magyar bibliafordításban. E célból a növendékek Mózes I., II. és IV. könyvének különböző szakaszait, míg a tanító héber nyelven kérdi, magyarra szabatosan fordítják, nyelvtanilag elemezik és tárgyilag magyarázzák. Ezután ugyanezen osztályban a „szemlélő szálakról” tanít a bibliafordítás kapcsán. Kiterjeszkedik a hagyományos értelmezésre és levonatja e parancsolatnak erkölcsi becsét.

Tanítás után valóságos eszmecsere fejlődött a vallástanítás kérdése fölött. A közgyűlés elvi szempontból a bibliafordítás kapcsán való vallástanítást helyesli a fiúosztályokban; azonban, hogy az egyes versekhez szőtt szükséges ismeretek ne hangozzanak el a levegőben és hogy ismétlések alkalmával a tanítónak feladata ne legyen túl nehéz: még a fiúosztályok számára is szükségesnek tartja az alkalmas hittani kézikönyvet; a leányosztályokban pedig nélkülözhetetlenek. Ezen eszmecsereben a közgyűlésen megjelent csaknem minden tagtárs részt vett.

*Weisz* Miksa a fenti elvek elfogadása mellett azonban a leányiskolai vallásoktatás jelenlegi állapotáról oda nyilatkozik, hogy az a mai zsidó tanítónők és nevelőnők szakbeli járatlanságának tudandó be és óhajtvá várja azt az időt, mikor szakavatott zsidó tanítónők fognak iskoláinkban tanítani.

A közgyűlés *Fischer Ignác*nak sikeres tanításáért jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

*Erdélyi jegyző* előterjeszti a kör költség számláját, mely 6 frt 15 krban kiutalványoztatni kéretik.

*Weisz Miksa* indítványt terjeszt elő az iránt, hogy a nyitramegyei kör járuljon a pozsonyvidékihez és ezt részletesen okadatolja; ő tanulni jár a közgyűlésekre és mennél többen veszünk abban részt, annál több oldalról szólunk a felmerült kérdésekhez; aztán meg a nyitramegyeiek megismerik Pozsonymegyét, meg viszont.

Ezen indítványra *Erdélyi* megjegyzéseket tesz. Nem járulhat hozzá, mert nem látja be, hogy mi, a kik e megyében száznál többen vagyunk és már 7 év óta működünk, miért csatlakozzunk egy nálunknál aránytalanul kisebb, kezdő körhöz. Szóló czélokot tűzött ki maga elé, midőn ezen kör létrehozásához fogott és sikerei kézzel foghatók, úgy az eszmecserek sokoldalúságában,

valamint a közügy iránti érdekeltségben. A vallástani tantárgyak egyöntetű tanítását ugyan még nem érhattük el, de a mai vitatkozás is arra vall, hogy a szándék már meg van erre. Szóló annak idején felkérte Pozsony- és Bars-megye zsidó tanítóit, hogy körünkhöz csatlakozzanak, de ez nem vezetett célhoz. Kívánja, hogy a szomszéd pozsonymegyeiek kezdeményezését Isten áldása kísérje, de az indítványt nem fogadja el.

*Weisz* ezután nem ragaszkodik indítványához és így az önmagától elesik.

A jövő évi közgyűlés helyéül Nagy-Surány jelöltetett ki. Előadások tartására e kör jegyzőjénél 1884. évi május hó 1-éig lehet jelentkezni. *Tanítani csakis az ott működő kartársak egyike fog.*

Elnök a közgyűlés szép és eredményes lefolyása feletti örömének ad kifejezést. Köszönetet szavaz a nyitrai izr. hitközség előljáróságának a terem átengedéséért és a kartársak éltetésével a közgyűlést befejezettnek jelenti ki. \*)

Nyitrán, 1893. július hó 4-én.

*Fischer Ignávz,*  
köri elnök.

*Erdélyi Lipót,*  
köri jegyző.

## Felhívás Magyarország zsidó tanítóihoz.

Kedves Pályatársak!

Komoly ügyben fordulunk hozzátok az új iskolaév beállta előtt. És ha szózatunk meghallgatásra talál előttetek, áldani fogjátok mivelünk azt az időt, mely fordulópontot fog képezni egyesületünk életében, fordulópontot, mely után beteg, inséges tanítóink, azok özvegyei és árvái biztos menhelyet találnak majd egyesületünk szárnyai alatt.

Tudjátok, hogy egyesületünk mily célok után törekszik, tudjátok azt is, hogy működésével már eddig is mily szép sikereket tudott felmutatni és hogy e sikereket csak azért voltunk képesek elérni, mert a magyar zsidó tanítóság nagy zöme lelkesülten és vállvetve munkálkodik a közös feladatok megvalósításán.

Ámde azt, a mit eddigi működésünk eredményeként fel birunk mutatni, *végcélnek* még nem mondható. Csekély, igen csekély még gyűjtött alapunk, hogy vele inséges kartársainkat, azok özvegyeit és árváit *hathatósan* támogathassuk. Vérző szívvel kell gyakran egy egy segélyre szoruló kartárst elutasítani, mert nincs elegendő alap. A rendes évi jövedelemből még igen korlátolt határok közt lehet mozognunk és a segélyre szoruló tanítók száma inkább szaporodik, mint apad. Folyó évben özvegyi díjak czimén is szokatlan nagy összeget kellett folyósítanunk. Az árvák segélyezését még pedig meg sem kezdhettük.

Bele kellene nyugodnunk az egyesület jelenlegi helyzetébe, ha csak arra gondolunk, hogy ezt mi magunk semmiből hoztuk létre; de ha arra gondolunk, mily könnyen érhattük volna el tőkénk tízszeresét is, ha mindnyájan, t. i. hazánk minden egyes zsidó tanítója megtette volna kötelességét, csatlakozott volna egyesületünkhöz, buzgólkodott volna kiadványaink terjesztése körül, akkor bizony nem elégedhetünk meg vagyunk jelenlegi állásával.

A magyar zsidó tanítóság egy része megtette mindazt, mit a közérdek tőle joggal követelhet: pénzével, tehetségével igyekszik az egyesület virágzását előmozdítani, lelkesíti a körünkön kívül állókat is, hogy adományaival támogassa egyesületünket; de a tanítóságnak fele része még távol tartja magát

\*) Elvezetettel fogja olvasni együletünk minden tagja e tartalmas, s legfontosabb érdekeinket tárgyaló jegyzőkönyvet. A fölvetett eszmék nem fognak nyom nélkül eltűnni; a választmány kész örömmel s lelkesedéssel iparkodik majd lehetőleg érvényt szerezni azoknak. Köszönet munkás kartársainknak, példájukon buzdulni fogunk mindnyájan. Szerk.

tőlünk és túlnyomó része idegenkedik kiadványainktól, melyek egyesületünk jövedelmének főkútforrását képezik.

Nem akarjuk e helyen kutatni, mik lehetnek az okok, melyeknek e szomorú tapasztalatot tulajdonítani lehetne, de akár milyen fontosak legyenek is azok, ezeknél fontosabb, legalább a tanítókra nézve fontosabb, hogy olyan alap birtokába jussunk, mely elegendő arra, hogy özvegyeink és árváink számára kellő támasz lehessen a szükség idején és mely tanító mondhatja azt, hogy az ő családja nem szorul majd az egyesület áldásaira?!

Az egyedüli elfogadható ok, a mely kiadványaink ellen szólhatna, csak az lehetne, hogy nem felelnek meg az iskola céljainak, mert az iskola céljai fölötté állanak a tanítók érdekeinek. Ámde ez nem áll. Könyveink nemcsak hogy megfelelnek a modern paedagógia követelte igényeknek, hanem mint azt számos és közte a legilletékesebb fórum nyilvánosan hangoztatta, *korszakalkotók* a magyar népiskolai irodalomban, úgy, hogy tekintélyes szakférfiak könyveink nyomdokait követve, hasonló irányú könyveket bocsátottak a könyvpiacra, a melyek prosperálnak is.

Nem fogadhatjuk el tehát okul, hogy könyveink gyarlósága állja útját jobb elterjedésének. Inkább hajlandók vagyunk feltenni, hogy tanítóink nagy része nem ismeri azokat és ha ismeri, nem tudja mily nagy szolgálatot tesz azoknak bevezetésével az egyesületnek és így önmagának is.

Ezért fordulunk hozzátok kedves kartársaink széles e hazában, kérünk benneteket, vegyétek fontolóra ezt az ügyet! Ne engedjétek magatokat helyi körülményektől eltántorítani, hanem buzduljatok az egyesület kiadványai mellett. Kapacitáljátok egymást, egyengessétek az utat könyveinknek mindenütt, a hová befolyástok hat, tartsatok közös tanácskozmányokat e kérdésben és tegyétek egymásnak erkölcsi kötelességévé, hogy kiki vezesse be kiadványainkat és kérjétek számon attól, ki ettől vonakodik és ha nektek ebbeli fáradozástok itt-ott nem sikerül, jelentsétek be nálunk, mert nyilvántartani akarjuk azokat, a kik hiányában vannak a közszellemnek, mely még az utolsó munkásnál is feltalálható manapság.

Mi tanítók nem strikolhatunk anyagi helyzetünk javításáért, nekünk ily eszközökhöz nem szabad nyulnunk, hanem azt követelhetjük az iskolaszéktől, hogy az általánosan jónak ismert tankönyveinket az iskolába bevezesse. Ne adjuk fel befolyásunkat e téren! A mily kedvezményeket más könyvvállalatok az iskoláknak nyújtanak, mi is birunk nyújtani.

Adjátok tudtára az illetőknek, hogy minden könyvvel, melyet az egyesülettől vesznek, egy-egy könyvet szárítanak fel tanítók özvegyei és árvái arczáról.

Tagjaink száma bár az utolsó években szépen felszaporodott, de állandóan főrró óhajunk tárgyát képezi minden zsidó tanítót eszményi céljaink szolgálatába szegődtetni, mert csak úgy szerezhetjük meg napjainkban is egyesületünknek azt a várat, mely bennünket minden időben megvédeni képes leend a sors csapásaitól. Tehát figyelmetek, kedves kartársak, arra is legyen irányítva, hogy minden, még tőlünk távol álló tag is egyesületünk szárnyai alá kerüljön. Kisértsétek meg uton-módon a hitközségeket rávenni, hogy egyesületünket rendes évdijjal támogassák, mert csak így, ha jövedelmi forrásaikat minden irányban növesztjük, leszünk képesek fokozódott mérvben áldást osztó munkásságunkat folytatni hitsorsosaink érdekében, a felekezeti tanügy és a magyar nemzeti tanügy fejlesztése körül.

Mielőtt e felhívásunkat befejezzük, még csak arra kérjük kartársainkat, szíveskedjenek az új iskolaév beállta után — talán szeptember végén — e téren kifejtett munkásságuk eredményéről nálunk akár csak röviden jelentést tenni és főszlyt a pontos adatok gyűjtésére fektetni.

Bízván a magyar zsidó tanítóóság kifejtett karszellemben és kartársi együttérzésében, bizton reményljük, hogy egyesületünk már a közel jövőben új lendületet fog nyerni.

Budapesten, 1893. július 31-én.

Az orsz. magy. izr. tanítóegyesület nevében  
az elnökség.

## KÖNYVISMERTETÉS.

**Földrajz** a népiskolák IV. osztálya számára a miniszteri tanterv utasításai szerint a nagyobb városok viszonyaira való tekintettel szerkesztették: *Lakits Vendel* és *Neiger Sándor* fővárosi tanítók. Átdolgozta dr. Kiss Áron. XVII. képes kiadás. Budapest, 1893. *Singer* és *Wolfner* kiadása (VI. Andrassy-ut 10). Ára 28 kr. Minden egyes példány után egy *krajczárt* az »Eötvös-alap« kap,

A földrajzi kézikönyv és általában minden népiskolai kézikönyv, kivéve az olvasókönyvet, legjobban felel meg céljának, ha a tanítás eredményét rövid, velős mondatokban adja vissza a tanulónak. A jó népiskolai földrajz a tanító szóbeli előadásait fokról-fokra követi, felkarolva a lényegest és mellőzve a lényegtelenet és miután e tantárgy tanmódja és tanmenete, célja és terjedelme a miniszteri tantervben részletesen van körülírva, a különféle engedélyezett földrajzi kézikönyvekben lényeges eltérések alig lehetnek, mert hisz minden szerző, akarva nem akarva, utalva van arra, hogy a törvényes utasításokat tekintetbe vegye.

A kivétel dolgában mégis azt találjuk, hogy eltérések mutatkoznak és pedig igen lényeges eltérések, olyanok, melyek a tanítóra és a tanulóra nézve közömbösek nem lehetnek. Az egyik könyvben a szerző az előírt anyagot nagyon is tudományos szempontból dolgozza fel; a másik pedig semmit sem magyaráz, hanem minél több földrajzi ismereteket igyekszik a könyv szűkre kimért határai közé szorítani.

Ritkán akadunk oly könyvre, mely a különféle fontos és kevésbé fontos fogalmak kiválasztásában kellő mértéket tud találni és mely a felölelt anyagot azon egymásutánban és azon módszeres csoportosításban és oly szövegezésben adja, mely egyrészt a tanulóval a tárgyat megkedveltetné, másrészt a tanítónak is helyes irányt adna a földrajz tanításában.

Előttünk fekvő könyv is csak többszörös javítás után vált végre oly igazán minden tekintetben megfelelő tankönyvvé, mely a főnt hangoztatott szempontoknak mindenben megfelel. Ezen tizenhetedik kiadás gyökeres javításon ment keresztül, úgy hogy alig hagy már hátra kívánni valót. A könyv főbb előnyei ezek: Az egyes leczkékben csak annyi anyagot karol fel, a mennyi egy órában feldolgozható; a leczkék száma megfelel a földrajzra előírt tanórák számának; a hegy- és vízrajzot igen érdekesen tárgyalja és a mellett olyan világosan és szemléltetően, hogy ennek révén a tanuló könnyen tud a térképen eligazodni, még akkor is, ha az előadás alatt egyik-másik dolog figyelmét ki is kerülte volna. Az egyes vidékek, országok, államok, földrészek úgy vannak leírva, hogy a tanuló a könyv segítségével tanulságos utazásokat tehet a térképen és ez utazások közben ismeretei különféle, a vidékhez, vagy helyhez fűződő történeti, néprajzi és egyéb tudnivalókkal is kibővíül; a könyv végéhez csatolt statisztikai táblázat, mely Magyarország területére, nagyobb városaira, népességére, nyelvi és vallási viszonyaira vonatkozik és a függelékben levő földrajzi, történeti, néprajzi és egyéb szempontokból érdekes 28 szép kivitelű ábra kedves meglepetésül fog szolgálni a tanulónak és a tanító ezek magyarázatával lényegesen emelheti a tárgy iránti érdeklődést. Ezek, valamint

a könyv csinos kiállítása, oly körülmények, melyeknél fogva bizton állíthatjuk, hogy általános elterjedésének immár semmi sem fogja útját állani és hogy használatával a tanítók a földrajz tanítását lényegesen fogják könnyíteni.

—n.

**Történelem** a magyarok és más népek múltjából vett életrajzokban. Elemi népiskolák V. és VI. osztálya számára, írta Mayer Miksa, átdolgozta Márki Sándor. Tizenegyedik javított kiadás. Budapest 1893. Kiadja Singer és Wolfner könyvkereskedése, Andrassy-út 10. szám. Ára 24 kr. Általánosan engedélyezett az 1893. évi 17348. számú miniszteri rendelettel.

E könyv, mely szerzőjének, Mayer Miksának életében általános elterjedtségnek örvendett és különösen a zsidó felekezeti iskolákban nagy előszeretettel használtatott, most is jó kelendőségű, a mit azon körülmény is bizonyít, hogy szerző elhalálása óta már a 3. kiadás vált szükségessé, úgy hogy az előttünk fekvő tizenegyedik kiadás jósága mellett fölösleges volna szót vesztegetni.

De a jelen kiadás oly tetemes javításon ment keresztül és mondjuk ki mindjárt, használhatóságának előnyére, hogy egyik-másik körülményre szükségesnek tartjuk figyelmeztetni azon kartársakat, kik a népiskola V. és VI. osztályaiban a magyarok történetét és természetesen ezzel kapcsolatosan a világtörténetet tanítják.

A könyv ugyanis kibővült és pedig úgy, hogy a felőlt anyag most már az ötödik és hatodik osztály anyagának felel meg.

A történelmi anyag egyes olvasmányokban van feldolgozva. Minden olvasmány egymagában befejezett egésznek képez; de azért az olvasmányok egymásutánjára nézve meg van a szervezeti kapocs és az átmenetek fentartják az összefüggést a történelmi korszakok közt.

A könyv használata az által van megkönnyítve, hogy a hatodik osztály számára szánt olvasmányok meg vannak jelölve, és hogy ezek az V. osztálynak szánt olvasmányok közé vannak sorozva, ez pedig különösen nagy előny ott, hol az V. és VI. osztály együtt tanul.

Az egyes korszakok jellemzését, áttekintését könnyítő olvasmányok jelen kiadásban igen sikerülteknek mondhatók. Dr. Márki Sándor, ki a könyvet átdolgozta, tetemesen bővítette, fényesen igazolta szakszerű alaposságát, valamint tanítói tapintatát az által, hogy a gondosan és paedagogiai körültekintéssel kiválogatott anyagot oly könnyű stílusban és érdekesen nyújtja a gyermekeknek, hogy azok még a tanító hozzájárulása nélkül is nagy örömmel fogják olvasgatni a szép és tanulságos olvasmányokat, élet-, jellem- és korrajzokat.

—n.

Az „Orsz. izr. tanító-egyesület“ magyar A. B. C-és olvasókönyve. Kedves kötelességet teljesítek, midőn a közlő tanév kezdetén egyesületünk abéczés könyvét, tisztelt kartársaim figyelmébe ajánlom. Egyesületünk érdeke megkívánja, hogy zsidó iskoláinkban kizárólag csak az általa kiadott könyvek használtassanak, e szempont is eléggé megokolja, hogy e könyvek terjesztése érdekében mindent meg kell tennünk. Ha pedig tisztán felekezeti és paedagogiai szempontból nézzük a dolgot, akkor vitágos, hogy zsidó iskolák számára nincs jobb abéczés könyv, mint egyesületünké. Olyan elismert paed. író, mint dr. Kiss Áron, „A magyar népoktatásügy“ története című nagy művében a legnagyobb dicséret és elismerés hangján szól könyvünkről, melyet egy új irány, a nemzeti irány képviselőjének nevez el. Eddigi abécés könyveink tényleg nem voltak egyebek, mint a németek szolgálai utánzatai; egyesületünk érdeme, hogy az első önálló, nemzeti irányú abécés könyvet adta ki és hogy ez milyen nagy dolog, bizonyítja az a tény, hogy az azóta megjelent abécés könyvek mind e nyomon haladnak. A kezdeményezés azonban dr. Kármán Mór érdeme, a ki erre megadta az elvi és tárgyi utmutatásokat. Térszűke miatt nem lehet bővebben foglalkoznom a könyv berendezésével és tartalmával, de ha-

csak fuló pillantást vet valaki e könyvbe, azonnal észreveszi, hogy gyökeres, zamatos, a gyerek felfogásának megfelelő anyagot nyújt, anyagot, melyekből a gyermek hazafias és vallásos szellemet szí magába. Régi dolog, hogy a gyermek az olyan könyvből tanul meg leghamarabb olvasni, melyet szeret. Már pedig bizonyos dolog, hogy e könyvet a tanító parancsa nélkül is szívesen olvassák. Így mutatja az eddigi tapasztalat. A mi pedig a betűk ismeretetését illeti, az nagy paed. tapintattal van eszközölve. Értelmetlen, a gyerekeknek nem való szavak elő nem fordulnak, a betűk sorrendje kiváló ügyességgel van megállapítva, nagy gond van fordítva a szótagok felismerésének megkönnyítésére és a helyesírás gyakorlására. Sajnos, hogy e könyv, bár több kiadást ért, még mindig nem részesül a kellő elismerésben, pedig használatát megkönnyíti az is, hogy hozzávaló fali olvasó-táblák is kaphatók. Egyesületünk és a zsidó iskola érdeke egyaránt megköveteli, hogy e könyv minél nagyobb körben elterjedjen.

**Német abécés és olvasókönyv** az „orsz. izr. tanító-egyesület” kiadványa. Egyesületünk német olvasókönyvéről majdnem ugyanezt mondhatom, mint a magyarról. Méltán helyet foglal a legjobb ilyen német könyvek és a Müller-féle abécés könyv mellett: józan paed. belátással mást, mint a Herzog-féle német könyvet használni nem lehet, mert mind a két könyv ugyanazon elvek szerint van szerkesztve és így egymás használatát megkönnyítik. Kiváló előnye e könyvnek, hogy megmaradt a nálunk kizárólag divó írva-olvasási módszer mellett és mégsem esik a német fibliák azon hibájába, hogy főneveket kis betűkkel írat; egyáltalán az anyag kiváló paed. tapintattal van elrendezve az olvasási s helyesírási nehézségek szerint. Valóban, ha a legnagyobb paed. aggálylyal keresnénk jó könyveket, nem akadhatnánk jobbakra, mint egyesületünk könyveire, és azért a zsidó tanító azzal a megnyugtató érzéssel használhatja, hogy nemcsak az egyesületnek, hanem a zsidó tanúgynek is tesz vele szolgálatot. *Dr. Málnai Mihály.*

**Mózes öt könyve.** Szövegét átnézte, szótárral, rövid nyelvtannal és igeragozási táblázatokkal ellátta dr. *Kaysersling M.*, magyarra átdolgozta dr. *Neumann Ede*, Prága, 1892. *Brandeis Jakab B.* kiadványa.

A kitűnő zsidó történetírónak ezen iskolai használatra készült könyve a magyar tankönyvirodalomban is hézagot fog pótolni. A zsidó középiskolai hitoktatásnak leglényegesebb alkatrészét ugyanis Mózes öt könyvének, mint a zsidóvallás legfontosabb kútfejének, az eredeti szövegben való ismertetése képezi. Ezen nehéz feladattal azonban a rendelkezésre álló segédeszközök nem voltak semmiféle arányban. Szótárok és nyelvtanok iskolai czélokra nem voltak alkalmasok, a tanítónak be kellett érnie a fordítás gépies betanításával. *Kaysersling* könyve, mely a héber nyelvtan szabályait röviden összefoglalja és a szentírás fejezetei szerint az előforduló szók jelentését és nyelvtani alakját magyarázza, hathatós támogatója lesz tanítónak és tanulónak egyaránt. Kívánjuk hogy a nagy gonddal és paedagogiai tapintattal készült tankönyv, mely immár jeles magyar átdolgozásban van előttünk, megtalálja útját a magyar középiskolákba, amely gyorsan hódította meg a talajt számos külföldi intézetben.

—m—

### **Gyűjtés az árvaalagra.**

Spitzer Lajos kartársunk gyűjtése.

Bárczagyűjtés a tanulók között ...	5.—
Jánosházai takarékpénztár Krassa ig.	10.—
Frommer és Missák bérlők ... ..	2.—
Salzberger Lipót, Kohn Jakab, id. Stern Lipót, ifj. Stern Lipót, Engel és Menzel, Weisz Salamon tanító, Lusztig Adolf, Zollner Béla, Salzberger	

Mór, Kohn Ferencz, Salzberger József, Spitzer Samu, Kohn Károly 1—1 frt	13.—
Rosner József, Kohn N. fiai 60—60 kr. ... ..	1.20
Schwarzenberg Ignác, Alt Herm., Zollner Ferencz, özv. Engel Simonné, Fischer József, Löwinger Sándor, Zollner Ignác, Salzberger Rezső, Bergstein Sándor, Günsberger Benő, Stern József, Schlesinger Rudolf 50—50 kr. ... ..	6.—
Spitzer Lajos, tanító ... ..	1.—
Összesen	frt 38.20

## V E G Y E S E K.

**FIGYELMEZTETÉS.** Egyesületünk két legújabb kiadványára hívjuk fel tisztelt olvasóink figyelmét. Az egyik Hoffmann Magyar nyelvtana, a másik Német nyelvtan Mendl-től. Minkettől a IV. osztály számára készült. A két mű az iskolaév elejére fog megjelenni Singer és Wolfner könyvkereskedésében. Addig is ajánljuk t. olvasóink jó indulatú figyelmébe.

**Névváltoztatás.** Lustig Mihály kecskeméti kartársunk nevét *Mesei*-re változtatta.

Löcséről kaptuk azon értesítést, hogy egyesületünknek ottani buzgó tagja Weisz Náthán tanító úr kezdeményezése folytán „lőcsei izr. jótékony nőegyesület“ cím alatt egyesület alakult, mely ugyancsak kartársunk buzgókodása folytán szegény tanulók segélyezését is felvette programjába. Gratulálunk a derék kartársnak nemes ténykedéseért. Az igazi népnevelő az iskolán kívül is keres és talál hivatásához méltó munkásságot s minden kő, melyel a jótékonyág szent oltárának felépítéséhez járul, a tanítói név tiszteletét is öregbíti.

**Elismerés.** Radosnáról érdekes eredeti okiratot küldtek be hozzánk, mely Klein Mór ottani tagtársunk dicséretét hirdeti. A f. év június hó 27-én tartott évvizsga után jegyzőkönyvet vettek fel, melyben a királyi tanfelügyelő, a községi és izraelita hitközségi előljáróság a megtartott vizsga kitűnő eredményéről tesznek jelentést s Klein Mór izraelita tanítónak kiváló szorgalma s hivatásszeretete, különösen pedig a magyar nyelv tanítása körül elért bámulatos sikereért köszönetet fejeznek ki.

**Derék hitközségek.** Benső megelegedéssel jegyezzük fel Ó-Becse, Bezdán, Apatin, Kula, Zombor, Ó-Moravicza, Moholy, Csomoplya, Petrovozello, Bajsa, Mélykut, Martonos, Ó-Kanizsa, Monostorszeg városokat, mint a melyek hitközségi előljárói a bajai körülésre ránduló tanítóik költségeit megtérítették. A nevelés érdekében hozott e szép áldozatukért fogadják egyesületünk köszönetét, a Mindenható áldása kísérje szép tetteket.

**Tanulmányi út.** Választmányunk érdemes tagja, Schön József fővárosi tanító úr július havát Berlinben s utóbb Drezdában töltötte, hogy az ottani népiskolai intézményeket tanulmányozza. Szerzett tapasztalatainak közlését a „Pesti Napló“ hasábjain már megkezdte, de birjuk ígéretét, hogy Értesítőnk is felkeresi érdekes cikkeivel.

## Szerkesztői üzenetek.

**H. K.** Az elnökség hajlandónak mutatkozott a költségeket kiutalványozni, de ép a vidéki tagok közül nyilatkoztak többben akkép, hogy miután a választmányi tagok egyuttal a közgyűlésre rándulnak fel, nem volna loyális különbséget tenni s csak azok költségeit téríteni meg, kik egyuttal a választmánynak is tagjai. A vidéki, valamint a központi választmányi tagok hivatásáról táplált véleményét nem oszthatjuk.

**S. L. Jánosháza.** Tapintatos, őszinte érdeklődésről tanuskodó eljárásáért hálás köszönetünket. Az iskola történetét tárgyaló — inkább helyiérdekű — leírását nem hozhatjuk.

**H. M. N.-Kanizsa.** Nem vág lapunk keretébe, sajnálattal kellett mellőzni.

**Révész, Singer Izr, Kellner stb.** Közleményeiket térszüke miatt csak a jövő számban hozhatjuk.

# IFJ. NÁGEL OTTÓ

## könyvkereskedésében

megjelent és kapható, **BUDAPESTEN, Muzzeum-  
körút, a nemzeti színház bérházában.**



- חַיֵּי הַמִּשְׁקָשׁ** *Hittani hármaskönyv*, nép-, polgári- és közép-iskolai zsidó tanulók számára. **I. kötet népiskolák használatára** szerkesztette *Dr. Zsengeri Samu*. Hatodik javított, bővített s Palaestina térképével és földrajzi vázlatával megtöltött kiadás. Ára kemény kötésben 30 kr.
- II. kötet, polgári és középiskolák használatára.** Második javított és bővített kiadás. Ára kemény kötésben 50 kr.
- תּוֹרַת הַמִּקְרָא** (Thoráth Hamikrá) *Heber ABC- és olvasókönyv* írta *Dr. Zsengeri Samu*. Ára keménykötésben 26 kr.
- הַנּוֹד בַּר מִצְוָה** *Barmiczva oktatás* izr. tanítók és tanulók számára. A Barmiczva előkészítésre szükséges szabályok és tantételek, Barmiczva és iskolai beszédek, valamint családi ünnepélyekre való üdvözlőtek. Szerk. *Dr. Zsengeri Samu*. Ára kemény kötésben 50 kr.
- Zsidó Hit- és erkölcstan.** Középiskolák számára írta *Halász Nándor*, I. rész, ára 70 kr., II. rész, ára 40 kr.
- Zsidó Hittani katekizmus** polgári és felsőbb leányiskolák számára, írta *Halász Nándor*. Második kiadás. I. rész, ára 30 kr., II. rész, ára 25 kr., III. rész, ára 35 kr., IV. rész, ára 35 kr.
- Zsidó Hittani katekizmus** polgári és hasonló fokú fiúiskolák részére, írta *Halász Nándor*. Ára: I. rész, 36 kr., II. rész, 30 kr., III. rész 35 kr., IV. r. 45 kr.
- Gáspár Ignác. Elemi földrajz.** Számos képpel. I. rész. A népiskolák III. és IV. osztálya számára. Ára kemény kötésben 24 kr., II. rész, a népiskolák V. és VI. osztálya számára. Ára kemény kötésben 32 kr.
- Általánosan engedélyezve a m. kir. közokt. miniszterium 17,358/88. számú rendeletével.
- Gáspár Ignác Első oktatás a földrajzban.** A népiskolák középosztályai számára. 62 képpel. Tizenkettedik javított kiadás. Ára kemény kötéssel — 32 térképpel 44 kr.
- Általánosan engedélyezve a magy. kir. közokt. miniszterium 17,358/88. számú rendeletével.
- Barna J. Népiskolai földrajz.** Második javított kiadás. I. rész a IV. osztály számára 20. II. rész az V. oszt. számára 20. III. rész a VI. oszt. számára 20 kr.
- Gáspár J. Kis földrajz** falusi iskolák számára. Ára 26 kr.
- Gáspár Ign. Népiskolai számtan** a II. osztály számára. Ára 26 kr.
- Füredi Ignác. Számtani példatár** a népiskolák számára magyarázó jegyzetekkel és megoldásokkal.
- A népiskolai 2. osztály számára 5. kiadás. Kemény kötésben. Ára 20 kr.
- A népiskolai 3. osztály számára 5. kiadás. Kemény kötésben. Ára 20 kr.
- A népiskolai 4. osztály számára 3. kiadás. Kemény kötésben. Ára 24 kr.
- A népiskolai 5. és 6. osztály számára 2. kiadás. Ára 32 kr.
- Barna J. Magyarország története** az újabb miniszteri tanterv alapján népiskolák használatára. Hatodik kiadás. Ára vászonkötésben 30 kr.
- A m. k. vallás- és közokt. miniszterium 22452. sz. a. általánosan engedélyezve:
- Virág József és Walter Károly Számtani gyakorlókönyv** a népiskolák számára. I. rész 25., II. rész 20, III. rész 20, IV. rész ára... 40 kr.
- Udvardy Gyula. Magyarok története** életrajzi irányban. Izr. elemi iskolák V. oszt. számára. Második javított kiadás. Ára 30 kr.
- Barna J. Magyarország története** párhuzamosan alkotmányunk vázlatával és a főbb világesemények függelékével, népiskolák használatára. Ötödik kiadás ára keménykötésben 80 kr.

- Kugler J. Irályképző** alsófoku ipariskolák használatára I. fele —.50, II. fele —.50, Általánosan engedélyezve a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium 44422/2890 számú rendeletével.
- Erdős Miksa. Elemi természetrajz** a népiskolák felsőbb osztályai számára. 75 képpel. Keménykötésben. Ára —.40 kr.
- Ruttkay Sándor. Egészségi, erkölcsi és illemszabályok** IV. kiadás, ára —.06 kr.  
E könyvecske a m. kir. közokt. miniszterium 12,052/1888. számú rendeletével és a főváros tanácsának 7,696/887. számú rendeletével az ország és főváros összes népiskolai növendékeinek megvételre ajánlatott.
- Horváth és Juhász. Módszeres tornatanítás** I. rész, népiskolai torna-gyakorlatok, ára —.40
- Schwarz M. Az egyenletek megfejtése népszerű modorban** a népiskolák V. és VI. osztályai és polgári iskolák számára, ára —.40
- Dr. Ploetz Károly. Elemi francia nyelvtan**, a 33. kiadás után átdolgozta Nagy Lajos. I. rész. Második kiadás. Ára kemény kötésben —.44  
II. rész. Második kiadás. Ára kemény kötésben —.44  
Mind a két rész egy kötetben, kemény kötésben, ára —.80  
Általánosan engedélyezve a m. kir. közokt. miniszterium 7,358/88. sz. rendeletével.
- Dr. Ploetz Károly. Syllabaire française.** A francia nyelvtanítás *első foka*. A huszadik kiadás szerint magyar nyelvre átdolgozta Nagy Lajos. Ára kemény kötésben —.50
- Dr. Ploetz Károly. Conjugaison française.** Második fokozat a francia nyelvoktatásra, olvasókönyvvel és szótárral szerkesztve. Az eredeti 12. kiadás után magyar nyelvre átdolgozta Kubinyi F. A. Ára kemény kötésben —.80
- Dr. Ahn Ferencz.** Gyakorlati tanfolyam a német nyelv gyors és könnyű megtanulására. Az eredeti nyomán írta Nagy Lajos. I. rész 7-ik kiadás ára kemény kötésben —.40  
II. rész harmadik javított kiadás ára kemény kötésben —.40  
Mind a két rész egy kötetben —.80
- Dr. Zsengeri S. Irálytan** alsófoku ipariskolák számára. Engedélyezett a m. kir. vallás- és közokt. miniszter 890/3,450. sz. rendeletével. Ára kemény kötésben —.40
- Szabó Endre. A kézimunka tanítása a népiskolában.** Második javított kiadás. Ára —.72
- Flesch M. Leitfaden zum richtigen Denken, Sprechen und Schreiben.** I. Theil für die unteren Klasse der Volksschule. Ára —.30  
II. Theil für die oberen Klassen d. Volksschule. Ára —.30

Ezen jeles tankönyvek oly iskolákban való bevezetése, a hol azok eddig használatban nem voltak, főtörekvésem lévén, e cél elérésére kívánatra, *mutatvány-példányokat* szívesen küldök ingyen és bérmentve. Az itt elősoroltakon kívül *valamennyi* iskolakönyv általam, beszerezhető, a tankönyvszükséget szállítására ugyanazon feltételek mellett készségesen ajánlkozom, mint a melyek bármelyik más kiadó részéről nyújthatnak.

### Tisztelt Kartársaim!

Tisztelettel értesitem Önöket, hogy feleségem „Heller K.” nevére, Budapesten, V., Váci-körút 74. sz. alatt, papirkereskedést nyitottam és azt a legdüsábban felszereltem. Annál is inkább bátorkodom t. Kartársaim b. figyelmét üzletemre irányítani, mivel oly kedvezményeket nyújtok, a melyekre más papirkereskedő nem hajlandó.

Számos megrendeléseik reményében vagyok teljes tisztelettel

**pp. HELLER K.**

papír, író, rajz, irodaszerek és üzleti könyvek raktára, mindennemű kö- és könyvnyomdai munkák felvétele.

Budapesten, V., Váci-körút 74. sz.

Wank S. Zsigmond, volt tanító.

# SINGER és WOLFNER

kiadásai

— BUDAPEST. —

## Elemi-, polgári- és középiskolai hittani kézikönyvek.

**A zsidó hitoktatás vezérfonal** a közös népiskolák növendékeinek használatára. *Kiadja a Pesti izr. hitközség.*

1. füzet az I. és II. osztály számára. Kötve	30 kr.
2. „ a III. „ „	25 kr.
3. „ a IV. „ „	30 kr.
pótfüzet a IV. „ „	12 kr.

**Zsidó vallástani vezérfonala** a polgári és középiskolák I. oszt. számára. Szerkesztették *Halász Náthán és Schlesinger Sámuel.*

Ára kötve ... 65 kr.

**Életforrás** vagyis **Mózesi vallásstan.** Tanítóképezdek és közép-tanodák felsőbb oszt. számára. Irta *Deutsch Henrik.* Négy füzet.

Egy-egy füzet ára 40 kr.

**Olvasmányok a bibliából,** iskolai használatra. Fordították és jegyzetekkel ellátták *Schön D. és Stern A.*

I. rész. Zsoltárok, 2-ik javított kiadás. Ára 30 kr.

II. rész. Proféták. Ára 60 kr.

**A zsidó nép és irodalom története.** Iskolai használatra írta *Dr. Goldberg Rafael.* Harmadik kiadás.

Ára 70 kr.

**Izrael története.** I. rész. A honfoglalástól az első templom elpusztulásáig. Olvasmányokkal, héber szentirási szemelvényekkel és nyelv-magyarázatokkal. A pesti izr. hitközség megbízásából írták *Dr. Bárány József és Stern Ábrahám,* tanár.

Ára kötve ... 85 kr.

Ugyanaz II. rész. Irta *Stern Ábrahám.* Ára kötve 1 frt.

**Bibliai szemelvények.** I. kötet. Zsoltárok és régibb proféták. Szerkesztette *Schreiner Márton.*

Ára kötve ... 1 frt.

# SINGER és WOLFNER könyvkereskedése,

az orsz. izr. tanítóegyesület kiadója

BUDAPEST, Andrásy-ut 10. szám.

Elemi iskolai könyvek jegyzéke osztályok szerint csoportosítva.

## I. osztály.

<b>Müller Adolf,</b> Magyar ABC és olvasókönyv (az izr. tan.-egy. kiadványa)	20 kr.
<b>Müller Adolf,</b> Héber ABC és olvasókönyv bekötve	20 „
<b>Herzog Emil,</b> Német ABC és olvasókönyv (az izr. tan.-egy. kiadványa)	20 „

## II. osztály.

<b>Radó,</b> Magyar olvasókönyv bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	32 kr.
<b>Hoffmann,</b> magyar nyelvtan bekötve ( „ „ „ „ )	15 „
<b>Mendl,</b> Német olvasókönyv bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	32 „
„ Deutsches Sprachbuch II. (Az izr. tan. egyes. kiadv.)	20 „
<b>Hoffmann,</b> német nyelvt. gyakorlókönyv (magy. ajku isk. számára)	40 „
<b>Mózes I. könyve,</b> magyar fordítással bekötve (az izr. tan.-egy. kiadványa)	40 „
<b>Imakönyv,</b> (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	40 „
<b>Schwarz Mór,</b> számtani gyakorlókönyv II. oszt. számára bekötve	20 „
<b>Hóos,</b> Dalkönyvecske 1. füzet	15 „
<b>Major Gy.,</b> Énekkönyv zsidó iskolák számára 1. füzet	20 „

## III. osztály.

<b>Radó,</b> Magyar olvasókönyv bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	36 kr.
<b>Hoffmann M.,</b> Magyar nyelvtan bekötve. ( „ „ „ „ )	20 „
<b>Hoffmann,</b> német nyelvt. gyakorlókönyv bekötve (magy. ajku isk. számára)	40 „
<b>Mendl,</b> Német olvasókönyv bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	36 „
„ Deutsches Sprachbuch III. ( „ „ „ „ )	25 „
<b>Mózes II. könyve,</b> magyar fordítással bekötve ( „ „ „ „ )	40 „
<b>Imakönyv,</b> (az izr. tanító egyesület kiadványa)	40 „
<b>Lakits—Neiger—Kiss Áron,</b> földrajz bekötve	12 „
<b>Mayer—Márki,</b> Történelem bekötve	24 „
<b>Schwarz,</b> számtani gyakorlókönyv bekötve	24 „
<b>Gönczy—Kogutovics,</b> (az illető) megye térképe	30 „
<b>Hátsek,</b> Magyarország kézitérképe (Singer és Wolfner kiadása)	20 „
<b>Hátsek,</b> Pestmegye és Budapest és környékének térképe	24 „
<b>Hóos,</b> Dalkönyvecske 1. füzet	15 „
<b>Major Gy.,</b> Énekkönyv zsidó iskolák számára 1. füzet	20 „

## IV. osztály.

<b>Radó,</b> Magyar olvasókönyv bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	45 kr.
<b>Hoffmann,</b> magyar nyelvtan bekötve sajtó alatt	„
<b>Mendl,</b> Német olvasókönyv bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	45 „
<b>Mendl,</b> német nyelvt. gyakorlókönyv sajtó alatt	„
<b>Mózes III. és IV. könyve,</b> (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	80 „
<b>Imakönyv,</b> (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	40 „
<b>Lakits—Neiger—Kiss Áron,</b> földrajz bekötve	28 „
<b>Mayer—Márki,</b> Történelem bekötve	24 „
<b>Schwarz,</b> számtani gyakorlókönyv bekötve	24 „
<b>Orbók,</b> Egészségtan bekötve	20 „
<b>Hátsek,</b> Magyarország isk. kézitérképe (Singer és Wolfner kiadása)	20 „
<b>Hátsek,</b> az osztr.-magy. mon. isk. kézitérképe (Singer és Wolfner kiadása)	20 „
<b>Hóos,</b> Dalkönyvecske 2. füzet	15 „
<b>Major Gy.,</b> Énekkönyv zsidó iskolák számára 2. füzet	20 „

## V. és VI. osztály.

<b>Radó,</b> Magy. olv. (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	65 kr.	<b>Füredi,</b> Világtörténet	40 „
<b>Mendl,</b> deutsches Lesebuch bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	65 kr.	<b>Schwarz,</b> számt. gyak.-k. bek.	36 „
<b>Hoffmann,</b> német nyelvt. gyakorlókönyv bekötve	40 kr.	<b>Ertl H.,</b> Természetrájk. Kötve	32 „
<b>Mózes öt könyve,</b> bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadv.)	40 kr. 2 frt	<b>Irmej-Baló,</b> Alkotmányt. kötve	20 „
<b>Imakönyv,</b> (az izr. tan.-egy. kiadványa) bekötve	40 kr.	<b>Pollák K.,</b> Elemi mértan	24 „
<b>Lakits—Neiger—Kiss Áron,</b> Földrajz bekötve	36 kr.	<b>Mocnik—Orbók,</b> mértan kötve	24 kr.
<b>Mayer—Márki,</b> Történ. bek.	24 „	<b>Hóos,</b> Dalkönyvecske 2. füzet	15 „
		<b>Major Gy.,</b> Énekeskönyv zsidó iskolák számára. 2. füzet	20 kr.
		<b>Orbók,</b> Egészségtan bekötve	20 „
		<b>Hátsek,</b> Magyarország térképe	20 „
		<b>Hátsek,</b> az osztr.-magy. mon. isk. kézi-térk. (Singer és Wolfner kiad.)	20 kr.

*Bevezetés céljából mutatványpéldányt megkeresésre szívesen küldünk.*

☛ Könyvkereskedésünkben kapható minden bárhol és bárki által hirdetett iskolai és tankönyv.